

הוספה
מייוחדת

עמ' כה

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרמז

ערש"ק פרשת מטות-מסעי ה'תשע"ח

גד וראובן או ראובן וגד?

התרת הנדר לזכך הגשמיות

ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ

מסע עם מטרה

אור
החסידות

פתח דבר

בעז"ה.

לקראת שבת קודש פרשת מטות-מסעי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרמז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

"בני ראובן ולבני גד" או "בני גד ובני ראובן"?

למי הי' מקנה רב יותר, לראובן או לגד? / בין "לפי" ל"מתוך" / בני גד ובני ראובן כמתחילים במצות כיבוש ארץ ישראל / טעם עמידת בני גד וראובן לפני ישראל במלחמה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 1 ואילך; עמ' 15; ח"ט עמ' 102 ואילך)

ח. פנינים... עיונים וביאורים קצרים.....

איך יתכן שיצאו "לטייל בשוק"? / בין חילוק במבטא לטענות

י. יינה של תורה.....

התרת הנדר - בכדי לזכך הגשמיות

לנדור בכדי להינצל, לקדש עצמו במותר, או לזכך הגשמיות / החכם פועל באדם התעלות, וממילא הנדר מותר / אם הי' מכיר בכוחות פנימיות נשמתו - לא הי' נודר / "להמתיק" את ה"שקדים" בג' השבועות

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 186 ואילך. שם עמ' 197)

יד. פנינים... דרוש ואגדה.....

הגעלה ומהרהר בעבודת האדם / אין להתייאש כי בכל מצב אפשר להתעלות

טז. חידושי סוגיות.....

ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ

יפלפל בטעם שחבר הרמב"ם הכתובים שהביא על חיוב מצוות בנין ביהמ"ק / יבאר ע"פ יסוד חדש דקיום מצוות מינוי מלך ומלחמת עמלק ומינוי מלך מלבד חיובם בפ"ע ישנם גם בתור פרוטו ו"דין" בשלימות גוף מצות בנין הבית

(ע"פ 'הלכות ביהמ"ד להרמב"ם עם חידושים וביאורים' סי' כ (לקוטי שיחות חמ"ז עמ' 892 ואילך))

כ. תורת חיים.....

מסע עם מטרה

אלה מקעי בני ישראל (מסעי לג, א)

כג. דרכי החסידות.....

מעשה מרכבה

אלה מקעי בני ישראל (מסעי לג, א)

כה. הוספה - שיחות קודש.....

"אל תנח ידיך" מאחריות עבודת הקודש!

לקט דברות קודש אודות האחריות בהתעסקות בעבודת הקודש

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"לבני ראובן ולבני גד" או "בני גד ובני ראובן"?

למי הי' מקנה רב יותר, לראובן או לגד? / בין "לפי" ל"מתוך" / בני גד ובני ראובן כמתחילים במצות כיבוש ארץ ישראל / טעם עמידת בני גד וראובן לפני ישראל במלחמה

החלק האחרון של פ' מטות מדבר על שבט ראובן ושבט גד, שביקשו את עבר הירדן המזרחי לנחלה, והסכים להם משה ובתנאי שיבואו ויטלו חלק חשוב במלחמת הכיבוש של עבר הירדן המערבי.

וכך נאמר בתחילת הענין: "ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד עצום מאד, ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה. ויבואו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה . . אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזת, אל תעבירונו את הירדן" (לב, א-ה).

וכבר דקדקו המפרשים בסדר הדברים, שבתחילה נקט הכתוב "ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד" – הקדים ראובן לגד; אמנם מיד לאחר מכן הפך הסדר ואמר "ויבואו בני גד ובני ראובן" – הקדים גד לראובן, וכן הוא בכל המשך הפרשה שגד קודם.

וביאורו, שבכל הענין היו בני ראובן טפלים לבני גד – "כי הם נתנו העצה הזאת, והם היו המדברים תחילה למשה בנחלה הזאת, והם היו גבורים יותר מבני ראובן וכו'" (רמב"ן כאן) – ולכן הקדים הכתוב את גד לראובן בכל הפרשה;

אמנם בפעם הראשונה שמזכירם מקדים את ראובן לגד – שהרי סוף סוף הוא הי' הגדול. וכן הוא בפרשת דברים, כאשר מדבר על הנתינה בפועל של עבר הירדן לשני השבטים, ששם מקדים את ראובן לגד: "נתתי לראובן ולגד" (דברים ג, יב. וראה גם רש"י שם ג, יח) – כי בנתינת משה קדם ראובן, בהיותו הבכור.

ב. ויש להוסיף בטעם שהקדים הכתוב את ראובן בתחילת הענין – "ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד" – שמסתבר הדבר שלבני ראובן הי' "מקנה רב" יותר מאשר בני גד:

ראובן הי' "בכור ישראל" (וישלח לה, כג), והיינו "בכור לנחלה" (רש"י שם) – שיורש פי שנים.

ומעתה, כיון שליעקב הי' ריבוי צאן וכו' (ויצא ל, מג) – מובן הדבר שלראובן הי' "מקנה רב" הרבה יותר משאר השבטים, שכן כל אחד מהשבטים קיבל חלק אחד בנכסי יעקב ואילו ראובן הבכור קיבל שני חלקים.

ואמנם, גם לבני גד הי' "מקנה רב", וזאת מכיון שהם היו מחבבים את המן שירד מן השמים (ראה זהר ח"ג קנה, ב) ולכן לא אכלו מאכלים אחרים – כשם שעשו שאר השבטים, שהיו שוחטים מצאנם ובקרום למאכל – כך שהמקנה שלהם נשאר בשלימותו (כמבואר בתפארת יהונתן – לר"י אייבשיץ – כאן);

אך עדיין מסתבר הדבר שלבני ראובן הי' עוד יותר, שהרי קיבלו מלכתחילה פי שנים, ואם כן גם אם השתמשו בחלק מהבהמות שהיו להם למאכל (כשם שעשו שאר השבטים) עדיין נשאר להם הרבה מאוד (ולהעיר שלפי פירוש אחד בתפארת יהונתן שם הרי גם בני ראובן חיבבו את המן בדומה לבני גד ולא שחטו בהמות למאכל, וא"כ בוודאי שהי' להם יותר).

ג. אולם ברוב הפרשה מקדים את גד לראובן (כנ"ל), משום שהם היו העיקר בענין זה ובני ראובן טפלים אליהם.

וכן מבואר מדברי רש"י, שעל מה שאמרו בני גד ובני ראובן "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאונם אל מקומם וגו'" (לב, יז) – מפרש רש"י: "בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו, שכן נאמר בגד 'וטרף זרוע אף קדקד'"; ומשמע איפוא שעיקר הגבורה כו' היתה בבני גד, ואילו בני ראובן היו טפלים אליהם בענין זה.

[אמנם להעיר שרש"י ממשיך ומביא שהם קיימו דבריהם בפועל: "וביריחו כתיב 'והחלוץ הולך לפניהם' – זה ראובן וגד שקיימו תנאם", וכאן הוא מקדים ראובן לפני גד. וכן הוא באמת בהכתובים שבספר יהושע המדברים על קיום התנאי בפועל – שמקדימים שם ראובן לפני גד (יהושע א, יב, ד, יב. קאפיטל כב). ויש לעיין בזה].

ויש להוסיף ולבאר דברי רש"י, שאין כוונתו (כמו שנראה לפום ריהטא) שבני גד (ובני ראובן) הציעו שילכו "לפני בני ישראל" ("בראשי גייסות") בגלל גבורתם המיוחדת –

אלא, זה שהציעו עצמם ללכת בראש המלחמה, "לפני בני ישראל", הי' כדי לעקור מן השורש את החשש שעליו דיבר משה – שהם יראים מפני המלחמה:

כאשר אמרו למשה "אל תעבירונו את הירדן", טען משה כנגדם שרצונם זה יכול לבטא פחד מפני המלחמה בעבר הירדן המערבי, והשווה אותם לאבותיהם – בדור המרגלים – שיראו מפני הכניסה לארץ;

ועתה, כאשר רצו להוכיח שאין חשש זה נכון, וזה שהם מבקשים להתיישב בעבר הירדן המזרחי אינו מבטא פחד ומורא (אלא רק בסיבת ה"מקנה רב") – עשו זאת על ידי הדגשת הקצצה ההפכית (וע"ד דברי הרמב"ם הידועים בהל' דעות פ"ב ה"ב): לא זו בלבד שאין הם יראים לצאת למלחמה ביחד עם כל ישראל, אלא שהם מוכנים אפילו להסתכן ולהיות בראש המלחמה, "לפני בני ישראל".

ולכן אין רש"י כותב כאן "לפי שגבורים היו" – כי לא זה הי' הטעם להצעתם; אלא הוא מדייק "מתוך שגבורים היו", להסביר שהדבר הי' אפשרי:

אם היו חלשים – אז לא היתה סברא כלל לאפשר להם ללכת בראש, שהרי אין לך קלוקל גדול מהעמדת אנשים חלשים בראש המלחמה; אמנם כיון שבפועל "גבורים היו" – לכן היתה אפשרות שיציעו עצמם ללכת בראש, ובכך לעקור ולשרש כל חשש שהם יראים מפני המלחמה.

[אמנם בפ' דברים ג, יח כותב רש"י: "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה לפי שהיו גבורים כו'" – אך זהו חידוש שנתחדש בפרשה שם ואינו שייך לפרשתנו, ונתבאר מזה במק"א ואכ"מ].

ד. ועדיין צריך ביאור, דבשלמא בני גד ובני ראובן מצידיהם – מובן שהציעו ללכת בראש המלחמה כדי לשלול כל חשש וכו', אבל למה משה רבינו הסכים להצעה זו וקיבל אותה כחובה גמורה, עד שאמר להם (לב, כג) "ואם לא תעשון כן – הנה חטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם"? ! [נמשמע לכאורה, שאפילו אם כן היו הולכים למלחמה באופן שווה לשאר השבטים, היו נחשבים ל"חוטאים" – רק משום זה שאינם הולכים בראש המלחמה!].

ויש לבאר, שזה מיוסד בהכלל (שהובא ברש"י עה"ת – עקב ח, א) "אם התחלת במצוה – גמור אותה":

כיבוש ארץ ישראל (באותו הדור) היתה מצוה המוטלת על הציבור, כלל ישראל. ובכן, בזמן שביקשו בני גד ובני ראובן להתיישב בעבר הירדן המזרחי – נעשה שטח זה חלק מארץ ישראל, ונמצא שעל ידי זה נפעל (למפרע) ההתחלה של כיבוש ארץ ישראל.

[אמנם הכיבוש בפועל הי' קודם לכן, אבל אם לא בני גד ובני ראובן הרי היו משאירים שטח זה חרב וכו' ולא הי' נחשב חלק מארץ ישראל כלל, וכמבואר בגור ארי' בתחילת פ' ואתחנן].

וכיון שעל ידם נפעלה ההתחלה של מצות כיבוש ארץ ישראל, חל עליהם חיוב מיוחד לסיים את הכיבוש – "אם התחלת במצוה גמור אותה".

ולכן, כאשר ביקשו שטח זה לנחלה, השיב להם משה שאם אכן יתיישבו בשטח זה יחול עליהם דין של "המתחיל במצוה", ומעתה לא די בכך שהם ישתתפו במלחמת הכיבוש של עבר הירדן המערבי ביחד עם שאר השבטים, אלא תחול עליהם אחריות מיוחדת – יותר משאר השבטים – לגמור את המצוה בפועל על ידי שילכו בראש המלחמה, ודו"ק.

פנינים

עיונים וביאורים

איך יתכן שיצאו "לטייל בשוק"?

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם
אמר להם כו' ובאו ואשיאכם עצה אלקיהם של אלו
שונא זמה הוא כו' כדאיתא בחלק ובספרי
(לא, טז. רש"י)

לכאורה יש לעיין במה שדווקא כאן ציין
רש"י ל"ספרי" בעוד שבפ' בלק (כד, יד ד"ה
לכה איצעך), דשם כבר הביא רש"י עצה זו של
בלעם, כתב "כדאיתא בחלק" בלבד, ולא ציין
גם לספרי.

ויש לומר בזה:

במשך ארבעים שנה שהיו בני ישראל
במדבר לא מצינו שייכשלו ישראל בעוונות
כאלו, ואדרבה, בנוגע לשלומית בת דברי מובא
ברש"י "שבחן של ישראל כו' לומר שהיא
צבדה היתה כו'" (אמור כד, יא). וזה שכאן נכשלו
ישראל עד שהיו "המתים במגפה ארבעה
ועשרים אף" (ס"פ בלק) הוא מכיון שהכשילו
את ישראל בערמה ובתחבולות, כמבואר בפ'
חלק (קו, א) כל התחבולות שעשו עד שסוף סוף
גרמו לזה שייכשלו ר"ל.

אמנם, בפרק חלק מבואר שהתחלת הדבר
היתה מזה שהיו אז ישראל "אוכלין ושותין
ושמחין ויוצאין לטייל בשוק" – בין אהלי
בנות מדין, ואז ע"י תחבולות גרמו הן לישראל
שייכשלו. ולכאורה גם על זה יוקשה, איך יתכן
שיצאו ישראל לטייל בין אהלי בנות מדין, הרי
גם זה אינה הנהגה רצויה?

אלא ש"בספרי" פ' בלק מבואר שכללות
הנהגת ישראל בזמן ההוא לא היתה כראוי,
כי "משנתמלאו ישראל מן הבזה [דמלחמת
סיחון ועוג] התחילו מבזים את הבזה, מקרעים
כסות ומשליכים, ומקרעים בהמה ומשליכים,

לפי שלא היו מבקשים אלא כלי כסף וכלי זהב
כו", והיינו, שהביזה הגדולה גרמה לישראל
להיות במצב של "וישמן ישורון" שתוצאתו –
"ויבעט", וזה גרם להם שיתנהגו שלא כראוי
באופן טיולם, עד שנכשלו בחטא ר"ל.

וזהו שדווקא כאן רמז רש"י התירוץ לקושיא
זו, כי דברים אלו נאמרו ע"י משה לישראל
כאן בהמשך לזה ש"ויקחו את כל השלל ואת
כל המלקוח" (לא, יא) ממלחמת מדין, והזהיר
משה את ישראל שינהגו עם ביזה זו כראוי, ולא
יבואו עוד פעם למצב של "וישמן ישורון" כדי
שלא יבואו להיכשל כמו שנכשלו על ידי ביזה
מלחמת סיחון ועוג.

(ש"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 363 ואילך)

בין חילוק בסברא לטעות

ויאמר אלעזר הכהן גו'

לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו
ממנו הלכות גיעולי נכרים. וכן אחת מוצא בשמיני
למילואים, שנאמר ויקצוף על אלעזר ואיתמר, בא לכלל
כעס בא לכלל טעות. וכן בשמעו נא המורים ויך את
הפלע, ע"י הכעס טעה
(לא, כא. רש"י)

לכאורה יש לעיין, באם צריך רש"י לפרש
סיבת הדבר "שבא משה" ל"כלל טעות", שהוא
מפני "הכעס", מדוע המתין לפרש כן עד
לפרשתנו, ולא פירש מיד "בשמיני למילואים"
וב"שמעו נא המורים" סיבת ה"טעות"?

ויש לומר הביאור בזה:

ב"שמיני למילואים" לא חילק משה בין
קדשי דורות לקדשי שעה (ראה רש"י בפ' שמיני
ע"פ), שחילוק זה הוא דבר התלוי בסברא
(ראה לקו"ש ח"ז ע' 109 ואילך שלרש"י לא שמע משה
מהקב"ה חילוק זה, אלא הסכים לסברתו של אהרן).
ולכן, אין מוכרחים לומר שהי' בזה משום

פנינים

גיעולי נכרים", מוכרחים לפרש "לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות".

אולם, בכדי שלא יוקשה מפני מה דווקא ה"כעס" בפרשתנו הביאו ל"כלל טעות" – ממשיך רש"י שכן מצינו בשמיני למילואים ובשמעו נא המורים, כי לאחרי שלמדנו דכאשר בא לכלל כעס בא לכלל טעות – שוב אפשר לפרש כן גם במקומות הנ"ל, שטעם הדבר שעשה כן משה הוא מפני הכעס. וק"ל.

(נצי"ב לקוטי שיחות ח"ה עמ' 182)

"טעות", כי בדבר התלוי בסברא אפשר שתהי' מחלוקת, ולא מפני שאחד מהם טועה אלא מפני שאין דיעות בני אדם שוות. וכמו דין "אחרי רבים להטות", דדעת המיעוט אינה טעות.

וכן ב"שמעו נא המורים", סיבת הדבר שמשה הכה את הסלע היא מפני ש"דברו אל סלע אחר ולא הוציא, אמרו שמא צריך להכותו **כבראשונה**" (רש"י חקת כ, יא). והיינו, שגם שם אפשר לומר שעשה כן מצד הסברא.

משא"כ בנדו"ד **"שנתעלמו ממנו הלכות**

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

התרת הנדר – בכדי לזכך הגשמיות

לנדור בכדי להינצל, לקדש עצמו במותר, או לזכך הגשמיות / החכם פועל באדם התעלות, וממילא הנדר מותר / אם הי' מכיר בכוחות פנימיות נשמתו – לא הי' נודר / "להמתיק" את ה"שקדים" בג' השבועות

אודות הדרך הרצוי' לאדם בעניין הנדרים, מצינו ברמב"ם שלושה אופנים:

א. בהלכות נדרים (פי"ג הכ"ג) משבח הרמב"ם את הנודר: "מי שנדר נדרים כדי לכוון דעותיו ולתקן מעשיו, הרי זה זריז ומשובח, כיצד כגון מי שהי' זולל ואסר עליו הבשר שנה או שתיים . . דרך עבודה לשם הם, ובנדרים אלו וכיוצא בהן אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות".

ב. בהלכה שלאחר מכן כתב הרמב"ם שאין להרבות בנדרים: "ואף על פי שהן עבודה (לשם), לא ירבה אדם בנדרים איסור ולא ירגיל עצמו בהם, אלא יפרוש מדברים שראוי לפרוש מהן בלא נדר".

ג. בהלכות דעות (פ"ג ה"א) שלל הרמב"ם את דרך הנדרים: "ציוו חכמים שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעה התורה בלבד, ולא יהיה אוסר עצמו בנדרים ובשבועות על דברים המותרים. כך אמרו חכמים, לא דייך מה שאסרה תורה, אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים"?

ויש לבאר שלושה אופנים אלו, שאין כל סתירה ביניהם, אלא הם מדברים בשלושה סוגי בני אדם, כל אחד על פי מדרגתו בעבודת ה'. ועל פי זה יתבארו בדרך הפנימיות

דיני הפרת והתרת הנדרים שבריש פרשתנו, וכפי שיתבאר לקמן (וראה גם לקוטי תורה פרשתנו פב, ב ואילך. פד, ב ואילך. ועוד).

לנדר בכדי להינצל, לקדש עצמו במותר, או לזכך הגשמיות

אדם הכרוך אחר תענוגים ומותרות, הגם שהם דברים המותרים, יכול ליפול עוד ועוד ממדרגתו, ולשקוע אף בתאוות איסור, ועל כן מוכרח הוא לפרוש מענייני מותרות. אבל מכיוון שהוא קשור ואסור לעניינים אלו, קשה לו ביותר לפרוש מהם. ואודותיו כתב הרמב"ם שאם נדר "הרי זה זרזי ומשובח", כי כאשר אוסר הוא את הדבר על עצמו בנדר, יכול בנקל יותר לעמוד בניסיון ולפרוש מהמותרות.

לעומתו, ישנו אדם שנתעלה יותר במדרגות עבודת הבורא ית"ש, והרי כבר אינו מתאוה כל כך לעניינים גשמיים. אדם זה, עדיין יש לו לפרוש מענייני מותרות, אך הוא אינו זקוק לנדר, כיוון שביכלתו להתאפק ולפרוש מהם גם אם לא יהיו אסורים בנדר. אודותיו כתב הרמב"ם ש"לא ירבה . . בנדרי איסור", אלא "יפרוש מדברים שראוי לפרוש מהן בלא נדר", ובכך יקיים את ציווי התורה "קדש עצמך במותר לך" (יבמות כ, א) – הדבר הוא "מותר לך", ואף על פי כן הוא מקדש עצמו ופורש ממנו.

אבל מי שהגיע למדרגה גבוהה ונעלית בעבודת השם, אצלו כבר אין חשש שהדברים המותרים יביאוהו לידי ירידה. ואזי אדרבא, עליו להשתמש בענייני היתר, כי הוא מזככם ומרומם ומעלה אותם לקדושה. כאשר הוא אוכל ושותה וכיוצא בזה, הרי הוא מקיים "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב), ו"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו), ופועל התעלות בדברים הגשמיים.

ואותו הזהירו חכמים "לא יהי' אוסר עצמו בנדרים ובשבועות על דברים המותרים", כי "דיין מה שאסרה תורה", ועליו לזכך ולקדש את הדברים שהתירה לו תורה, ולא להימנע מהם.

החכם פועל באדם התעלות, וממילא הנדר מותר

ומעתה יש לבאר פנימיות עניין ביטול הנדרים, התרתם או הפרתם. כי הנה, הפרש יש בין הפרת נדרים על ידי בעל ואב לבין התרת הנדר על ידי חכם:

בריש פרשתנו דיברה תורה על מה שהאב בכוחו להפריש את נדרי בתו, והפרה אין פירושה שהנדר מתבטל מעיקרו, כי אם שהנדר הי' נדר אמת ונכון, אלא שהאב או הבעל בכוחם להפריש אותו.

לעומת זאת, כאשר מתיר החכם את הנדר, הרי זה באופן שעוקרו לגמרי כאילו לא הי' נדר. וכפי שאמרו בגמרא (כתובות עד, ב) "חכם עוקר את הנדר מעיקרו" – שמראה כיצד

הי' הנדר בטעות מיסודו, ולא חל על הנודר כלל (וראה במקור הדברים שקו"ט בזה בארוכה על דרך ההלכה ובשיטת רש"י בפירושו על התורה).

והנה, נתבאר למעלה, שאדם הנודר מצוי בדרגא נמוכה, ששייך וקשור לענייני עולם הזה הגשמיים, והוא בסכנת ירידה ונפילה, ועל כן צריך הוא לנדר שיסייעו לפרוש מן המותרות. אמנם, לאחר שעבד עבודתו ונתעלה, הרי הוא מגיע למצב שבו כבר אינו זקוק עוד לנדר, ואזי עליו לבטלו.

ועל פי זה יש לומר שבביטול הנדר יש שני דרגות ואופנים:

יש מי שעדיין שייך לענייני העולם, ועליו לפרוש מהם בכדי שלא יפלוהו, אבל נתעלה במדרגתו לאופן כזה שבכוחו לפרוש כבר מענייני העולם בכח עצמו בלא נדרים. ואזי מפירים את נדרו – אין כאן ביטול לגמרי ולמפרע של הנדר, שהרי עדיין הוא מקיים את תוכן הנדר וממשיך לפרוש מענייני הגשמיות, אלא שמכיון שאינו זקוק לנדר לעשות כן, אלא עושה זאת בכח עצמו – "קדש עצמך", על כן מבטלים את הנדר שלו ומפירים אותו.

למעלה מזה, הוא מי שהחכם מתיר את נדרו. ה"חכם" – "ראשי המטות" (ראה במקור הדברים באריכות אודות מקור דין התרת החכם בריש פרשתנו) ממשיך באדם קדושה עליונה, עד שמתעלה לדרגה כזו שהוא יכול להפסיק לפרוש מענייני העולם, ואדרבא – להתעסק עמהם ולקדשם. ועל כן החכם מתיר את הנדר לגמרי, משום שהנודר מתעלה לדרגה עליונה שאינו זקוק עוד לקיים את תוכן הנדר ולפרוש מדברים המותרים. ואדרבה הדבר הנודר מותר הוא לו, ועליו להשתמש בענייני העולם כדי להעלותם ולקדשם.

אם הי' מכיר בכוחות פנימיות נשמתו – לא הי' נודר

ויש לבאר עניין התרת החכם בעומק יותר:

כאשר מתיר החכם את הנדר, מראה הוא לאדם שבעצם נדרו הי' בטעות, ואם כן לא נדר כלל מלכתחילה. ומעין זה הוא גם בעניין הפרישות מדברים המותרים, שכאשר החכם מרומם את האדם לדרגה שכבר אינו צריך לפרוש, אינו מגלה בזה קדושה חדשה שלא הייתה בו מקודם, אלא מגלה למפרע שמאז ומקדם כבר הי' בו כח זה!

בנשמתו של כל יהודי טמון הכח להיות מרומם מהבלי העולם, אלא שכח זה אינו בהתגלות, ובפועל שייך לעניינים גשמיים. פעולת החכם היא להסיר את ההעלמות וההסתרים, ולעורר ולגלות את הכח שטמון בנשמה. ואזי מתברר שהנדר "בטעות" מיסודו, כי "אילו הי' יודע" – אם הי' כח זה בגילוי מעיקרא, הרי לא הי' נודר ומפריש עצמו כלל, אלא עוסק בבירור וזיכוך העולם הגשמי.

"להמתיק" את ה"שקדים" בג' השבועות

פרשה זו נקראת בימי בין המצרים, ימים שנמשלו בנבואת ירמיה' ל"מקל שקד" – "השקד הזה הוא משעת חניטתו עד גמר בישולו עשרים ואחד יום, כמניין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית" (ירמיה' א, יב ובפרש"י).

טבע השקדים "כשהן גדולים מתוקין הן . . כשהן קטנים מרים הם" (רבנו גרשום לחולין כה, ב. וראה צפנת פענח עה"ת מטות עמ' ש). ומעין זה הוא גם בימי בין המצרים, שעתה המה מרים, אך על ידי העבודה בזמן הגלות, יהפכו ימים אלו עצמם להיות "ימים טובים וימי ששון ושמחה" (רמב"ם סוף הל' תעניות).

וגם פרשת הנדרים שקוראים בימים אלו מבטאת עבודה זו: העולם מצד עצמו הוא חשוך ויכול להפיל את האדם, ומשום כך הוא נודר בכדי להפריש עצמו ולהינצל מחושך העולם. אמנם פרשתנו עוסקת דווקא בדיני הפרת הנדרים (והתרתם. ראה במקור הדברים), כי התכלית היא להתעלות ולהעלות גם את ענייני העולם, ואזי יתהפך החושך לאור והמר למתוק.

פנינים

דרוש ואגדה

הגעלה וטהרה בעבודת האדם

ויאמר אלעזר הכהן גו'

לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו
ממנו הלכות גיעולי נכרים
(לא, כא. רש"י)

יש לבאר הטעם שמשה הזהיר על טהרת
הכלים מטומאתם ולא על הגעלתם, בעבודת
האדם לקונו:

כאשר כלי בולע איסור – נבלע האיסור
בפנימיות הכלי, ולכן צריך להגעיל את הכלי
כדי להוציא את האיסור שנבלע בתוכיותו
ובפנימיותו.

משא"כ בטומאה מצינו שהטהרה מטומאה
נעשית על ידי טבילה, שאיננה פועלת שינוי
גלוי בפנימיות הכלי. יתירה מזו, מצינו שטהרת
מי חטאת נפעלת על ידי הזיית ב' וג' טיפין לבד,
אף שאין הכלי "נכנס" או טובל במי החטאת.
והטעם לזה, כי טומאה אינה "נכנסת" לתוך
הכלי ואינה פועלת על פנימיותו, כי אם היא
ענין כללי, הפועלת על "כללות" הדבר, להיות
טמא או טהור. ולכן, אין משנה כמות המים
המטהרים או המקום בו נגע הדבר המטהר, כי
"כללות" הדבר אינו משהו הנמדד בכמות או
שטח.

והיוצא מזה בעבודת האדם: בליעת איסור
מורה על מצב שבו פנימיות האדם אינה כדבעי.
טומאה מורה על מצב שבו כללות מצב האדם
אינו כדבעי.

והנה, כאשר כללות מצב האדם אינו כדבעי,
וטמא הוא, עליו לעורר את עצמו מאוד כדי
להשתנות לגמרי, ולעבור ממצב של טומאה
למצב של טהרה. ומובן, שכאשר הוא עושה
כן, הרי הדבר פועל גם על כוחותיו הפנימיים,

שהרי התעוררות זו של האדם בכוחה לפעול
על כל האדם כולו.

ולכן, משה, המסתכל על ישראל כפי שהם
מצד שרשם למעלה בקדושה, לא הזהיר על
הגעלת כלים, כי לידיו הטהרה מהטומאה
– בכוחה גם להסיר את האיסור הבלוע
בפנימיות האדם, וגדול כוחו של השינוי
מ"טמא" ל"טהור" כדי לשנות גם פנימיות
כוחות האדם.

אמנם, אלעזר הכהן טען, שכדי לזכך
את האדם ולהעלותו מלמטה למעלה לא די
בשינוי והתעוררות כלליים, אלא אם רוצה
האדם להעביר את האיסור הבלוע בפנימיותו
עליו לעבוד ולהתייגע כדי לנקות את המקום
הפרטי בו נבלע האיסור, ולזכך את תוכיותו
ופנימיותו, ורק אז יצא האיסור הבלוע בו,
ולא בהתעוררות כללית בלבד (וראה במקור
הדברים הטעם לזה שנחלקו דווקא משה ואלעזר הכהן
בדבר זה).

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 184 ואילך)

אין להתייאש כי בכל מצב אפשר להתעלות

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ
מצרים

(לג, א)

יש לבאר מה שיש ללמוד מ"מסעות" אלו
בעבודת האדם לקונו:

יציאת מצרים אינה עניין השייך לאבותינו
בלבד, אלא "בכל דור ודור חייב אדם לראות
את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים"
(פסחים פ"י מ"ה, תניא רפ"ז) – שעבודת "יציאת
מצרים" הרוחנית שייכת לכל יהודי ובכל דור
ובכל יום. כי, בכל עניין ועניין בעבודת השי"ת

פנינים

ולצאת מ"מצרים", ולעולם אין להסתפק במדריגה שבה אוחזים.

ומאידך גם כאשר נמצא במצב נחות, אל לו ליפול לידי ייאוש, כי אם ישראל שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה במצרים יצאו מן המיצר אל המרחב במסע אחד, על אחת כמה וכמה שיכול אדם לצאת ב"מסע" אחד מ"מצרים" - הוא מצבו העכשוי, ולהגיע מיד אל "ארץ טובה ורחבה" ביחס לדרגתו הקודמת, ומשם לעלות במסע אחר מסע עד אשר יבואו כל ישראל אל "ארץ טובה ורחבה" לגאולת עולם.

(ע"פ לקושי שיחות ח"ב עמ' 348 ואילך)

ובכל דרגה שמשג האדם, הרי מכיוון שיכול להתעלות ולהתקדם לדרגה גבוהה יותר, הנה המדריגה שאוחז בה עתה כ"מצרים" תיחשב, ולכן בכל יום ויום על האדם "לצאת ממצרים" זה ולהתעלות יותר בעבודת ה' ו"לנסוע" אל "ארץ טובה ורחבה", ומן המיצר אל המרחב של קרבת ה'.

וזהו מה שלמדים מ"מסעות" בני ישראל במדבר, ובשתיים:

גם כאשר נמצא האדם במדריגה נעלית ביותר, צריך תמיד להתעלות עוד יותר. ואל יאמר האדם די ומספיק לי בעבודתי הקודמת - כי בכל יום ויום שנתן לו הקב"ה, צריך לנסוע

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ

יפלפל בטעם שבחר הרמב"ם הכתובים שהביא על חיוב מצוות בנין ביהמ"ק /
יבאר ע"פ יסוד חדש דקיום מצוות מינוי מלך ומלחמת עמלק ומינוי מלך מלבד
חיובם בפ"ע ישנם גם בתור פרט ו"דין" בשלימות גוף מצות בנין הבית

זה מכתוב אחר וז"ל "ג' מצוות נצטוו
ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם
מלך כו' ולהכרית זרעו של עמלק כו'
ולבנות להם בית הבחירה שנא' לשכנו
תדרשו ובאת שמה", ונתקשו המפרשים
בטעם השינוי מהכא להתם. ובלח"מ כ'
ד"ועשו לי מקדש" איירי במשכן שבמדבר
ו"לשכנו גו'" קאי במשכן שילה שלאחר
הכניסה לארץ. ועדיין אין מובן דא"כ
למה הביא הרמב"ם בהל' ביהב"ח, כשבא
להודיע חיוב לדורות (והכא הוא עיקר
מקומו אף יותר מהל' מלכים, וק"ל), פסוק
דקאי רק בבניית משכן במדבר. ומוכח
דנקיט הרמב"ם דכתוב זה מורה על מצוה
כללית דביהמ"ק לדורות (וכ"ה במדרשים,
סדר עולם רבה ספ"ו ותנחומא תצא יא פסיקתא
דר"כ פ"ג (עה"פ והי' בהניח גו') ועוד). ושוב
צ"ע למה בהל' מלכים בחר כתוב אחר

בריש* הל' ביהב"ח להרמב"ם מ"ע
לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו
הקרבנות כו' שנא' ועשו לי מקדש, וכבר
נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו,
והי' לפי שעה שנא' כי לא באתם עד עתה
וגו'". אבל בריש הל' מלכים הביא חיוב

(* כבר נודע בשערים ספר "הל' בית הבחירה
להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו
חידושי וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה
להרמב"ם. ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד
הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים - בהם
חרב הבית - הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה
מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הוא כבנין הבית
עצמו (ראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה
באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו
הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו". אשר לכן
הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה
להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל.
המוציאים לאור.

דהוה הוה. ואף לצורך הלכה שלאח"ז ברמב"ם, דמשבאו לירושלים נאסרו שאר מקומות לבנות בהם ולהקריב בהם כו', מ"מ אין נוגע כלל כל גלגולי ושינויי התקופות שבין כל המקדשות הנ"ל (ואף מוסיף על המשנה מספרי השנים כו').

וית' כ"ז בהקדים הטעם שטרח הרמב"ם להזכיר בהל' מלכים, דמיירי במינוי מלך, גם חיוב בנין הבית (ועיי' גם בסהמ"צ מ"ע כ, שבה מנה מצות בנין הבית – טרח לצרף המדרש הנ"ל דג' מצוות שנצטוו כו', וצ"ע מאי שייכי זל"ז בגדרי ההלכה). ולכך נראה דהוא לפי שג' מצוות אלו "תלויות זו בזו" (לי' רש"י סנה' שם), היינו דאף שמצוות נפרדות הן ה"ה משלימות זו את זו, וכל אחת היא גם "דין" ופרט בחברתה כיון שמשלימתה (ויל"ע אם רק לכתחילה או גם לעכב דאי אפשר לזו בלא זו). ובהמשך לזה ילפינן בש"ס מן הכתוב דשייכותן זל"ז היא גם בנוגע לסדרן. פי' דסדר זה אינו רק דין על הגברא (שמוטלות עליו ג' מצוות נפרדות לגמרי זמ"ז, ויש עליו דין שיקדים מצוה פלונית לחברתה); אלא הוא גדר בהחפצא דמצוות אלו, ששלימות כ"א ע"י חברותי' באה ע"י סדר זה, דגדר מינוי מלך דורש שאחריו תבוא מלחמת עמלק ובנין המקדש, וגדר בנין ביהמ"ק דורש שיקדם לו מינוי מלך ומנוחה מעמלק וכו' (ולהעיר מהדין שאין מוסיפין על שטח העזרות אלא ע"י מלך, שבועות יד. וברמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הי"א. ועיי' עיון יעקב לסנה' שם, שו"ת בית הלוי ח"ב ס"א סק"ח בהגהה. ואוי"ל דשייך גם לעצם הבנין ולא רק בשביל ההוספות

(ולהוסיף דבמדרשים (תנחומא ופסיקתא) שם הובאה נמי ההלכה שברמב"ם הל' מלכים, וניכר שמשם לקחה, אבל במדרשים הביאו למצות ביהמ"ק הכתוב דועשו, והרמב"ם בדוקא שינה לכתוב אחר).

גם צ"ע דלכאו' כבר אשכחן בסנה' כ: וספרי פ' ראה פסוק אחר שהוא ציווי מפורש על ביהמ"ק לדורות – והי' המקום אשר יבחר ה"א לשכן שמו שם גו', ולמה העדיף הרמב"ם הכתוב דועשו לי מקדש (שלפי פשוטו קאי במשכן, ורק לפי מדרשו קאי על ביהב"ח כנ"ל). וכבר תי' בזה הכס"מ דלהרמב"ם הא ד"והי' המקום גו'" אינו ציווי לבנות הבית אלא סיפור בעלמא הוא שיש מקום שבו יבחר ה' ולשם יביאו הקרבנות, ובש"ס וספרי לא הובא אלא לראי' על סדר הציוויים שצריך לקיים בעת הכניסה לא"י (הנמנים בהל' מלכים שם) דתחילה יש להכרית עמלק ואח"כ לבנות בית הבחירה. מיהו עצ"ע כי סו"ס דרך הרמב"ם להביא ראיות פשוטות יותר מן הכתובים אף אם אינם בש"ס (ראה לח"מ בהל' מלכים שם ה"ב וביד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד), וגם דאי נקיט הרמב"ם הכי דהוי ראי' לגבי סדר המצוות הנ"ל – אמאי לא הביאו עכ"פ בהל' מלכים שם דמיירי במצוות אלו יחד כו'.

והנה להלן בהל' ביהב"ח ממשיך ומפרט סדר גלגולי כל המקדשות, מן המשכן ועד ירושלים, פרטי הבנין דכ"א וכמה עמד כו', גלגל, שילה, נוב, גבעון, ולבסוף "בית עולמים" (והוא ממשנה דזבחים קיב: גבי חילוף היתר ואיסור במות בין התקופות דאז). וצ"ע למאי הלכתא בספר היד, ומאי

ד"ועשו לי מקדש" (דמיירי במשכן, והיינו דהוי ציווי לשעתו ולדורות גם יחד, עיי' ספרי דבי רב לספרי ראה פסקא יד, אוה"ח תרומה על הכתוב, קרית ספר על הרמב"ם כאן), להורות שמצות בנין "בית לה" (היינו בכלל, ולא דוקא "במקום אשר יבחר" בקביעות, כדהביא בהל' מלכים בל' "בית הבחירה") היא ציווי אחד לכל הדורות, וזהו שממשיך ומסיים ה"א "וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה כו", להדגישנו שהמצוה דמיירי בה הכא קאי (גם) על משכן שעשה משה. הרי דתיכף משהי' מלך (משה) ומנוחה מעמלק, החל החיוב לדורות ד"ועשו לי מקדש".

וזהו שהאריך כ"כ בכל המשכנות והבנינים, להדגישנו דמאז ואילך הי' תמיד חיוב לבנות מקדש, כי "ועשו לי מקדש" הוא לדורות, ומפרט היאך נתקיים במשך רצף כל השנים כולן (ע"פ מגין שנות כל אחד שפירט) באופנים שונים וצורות בנין שונות, אבל השוה שבכולם שהיו בית לה' כו' [וי"ל גם נפק"מ לדינא בזה"ז לענין מה שחקר במנ"ח מצוה רנד גבי איסור עשיית תבנית הבית דלהלן פ"ז ה"י אי היינו נמי תבניות דכל משכנות אלו, ודו"ק]. והולך ומפרט בהדגשה נקודה הנ"ל, דמשכן משה הי' רק "לפי שעה" ובבנין אהל (ארעי), והיינו בהתאם למצב ה"מנוחה" דבניי אז, שעדיין הלכו ממסע למסע במדבר. וממשיך "כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל י"ד שנה שכבשו ושחלקו", והיינו דעדיין שהו בארץ באופן ד"לפי שעה" ולא בקביעות ומנוחה גמורה ולכן נמשכה צורת בנין דאהל ומשכן בלבד (והרי יהושע הי' מלך, כברמב"ם

כו', כיון דחובת הבנין הוא חיוב ציבור ולא יחידים, כמ"ש הרמב"ם בסהמ"צ סוף מ"ע, ומינוי מלך משלים מציאות דציבור; אי נמי י"ל בפשטות יותר דהבנין מוטל על המלך לעשותו ולצוות את ישראל כו', עיי' בכתובים שהביא הרמב"ם בהל' מלכים שם ה"ב ובפ"י הרד"ק עליהם). ומחזור מה שטרח הרמב"ם לצרף ג' המצוות (הן בסהמ"צ גבי חיוב ביהב"ח, ששם הובאו ב' האחרות מגדר היותן פרט ודין משלים במצות ביהב"ח; והן בהל' מלכים, ששם הענין דביהב"ח הובא כפרט ודין בעניני הל' מלכים - מינוי מלך ומלחמתו בעמלק).

ומעתה יתיישב תוכן ההלכות דריש הל' ביהב"ח, שבא לחזק ולייסד נקודה זו דשלימות ביהב"ח באה ע"י מצוות האחרות, והראנו לזה ראי' מן המשכן, כיון שבו נתקיים גם ענין מינוי מלך, דמשה מלך הי' (הל' ביהב"ח להלן פ"ו הי"א), ולאחרי מנוחה מעמלק דס"פ בשלח, ומכאן חזינן דאע"פ שלמעשה הציווי דכל ג' המצוות אינו אלא משנכנסו לארץ (כבש"ס ומדרשות שהביא בהל' מלכים), ה"ז קאי בחיוב כל אחת מן המצוות כמצוה גמורה בפ"ע, דאכן מינוי מלך ועמלק כמצוות לעצמן לא היו קודם לזה; אבל מלבד זה ישנם גם בתור פרט ושלימות במצות ביהב"ח, וראי' לדבר מן המשכן.

וכדי שתהי' ראייתו מן המשכן ראי', יסד הרמב"ם תחילה יסוד זה דהמשכן הוי ג"כ מכלל מצוות בנין הבית, כי מצוה אחת היא לכל הבנינים, ואת זאת מדגיש הרמב"ם במה שמביא דוקא הכתוב

דאז הי' ענין המלכות בשלימות - מלכות דוד ושלמה, וענין המנוחה מעמלק בשלימות.

ויל"ע בהא דלא הי' מלך בבית שני, כברמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הי"ד, ואו"ל דא"צ והוי המשך דבית הא', ועיי' שו"ת שאלת דוד בתחילתו (קונט' דרישת ציון וירוש'). ולהעיר דלענין המלוכה, כיון שנמשח דוד המלכות לו ולזרעו לעולם כו', הל' מלכים פ"א ה"ז וה"ט, וראה צפע"נ לסנה' כאן. וראה הסדר שיהי' בבית ג' בב"א - בהל' מלכים פ"א, עיי"ש].

ולדכי בהל' מלכים דמיירי כבר בכניסה לארץ ובקיום כל ג' המצוות עצמן ממש (דכבר הי' בית ולא אהל כנ"ל, וכן היתה מנוחה שלאחרי י"ד שכבשו וחלקו כנ"ל, וע"י יהושע דמלך הי') הביא הכתוב דלשכנו גו' דמיירי כבר בבית קבוע יותר (ומ"מ לא הביא כתוב דמיירי בבית עולמים ממש דירושלים, כי מיירי בעת הכניסה לא"י ולא כשבאו לירושלים. ועיי' ספרי דבי רב שם בסופו).

הל' מלכים שם ה"ג). וממשיך "ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים", והיינו לפי שגם מנוחתם היתה יותר מקודם לכן, כי כבר כבשו וחלקו, וממילא גם המשכן שבנו הי' קבוע יותר. ושוב ממשיך "ושס"ט שנה עמד כו' וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש . . ימי נוב וגבעון נ"ז שנה", וחזינן דדייק להדגיש ד"מקדש" הי' שמו אף שלא הי' שם הארון כידוע (ולהכי בכ"מ נק' רק "במה גדולה", עיי' מלכים א ג, ד. תוספתא זבחים ספ"ג), כי מצות בנין המקדש נתקיימה גם אז, ומדגיש "בנו", דהי' בנין אבנים. עיי' רש"י פסחים לח: [וצ"ע אם הי' שם מלך (ונוב נבנה ע"י שמואל, עיי' זבחים קיח: ל' מלוכה בשמואל. וגבעון ע"י (שמואל, עיי' ילקוט שמואל א כח מסדר עולם) שאול או דוד, עיי' סדר עולם פ"ג ועוד], אלא שעדיין לא היתה מנוחה מוחלטת ממלחמה ולהכי לא הי' זה "בית עולמים", וכדמסיים "ומגבעון באו לבית העולמים",

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

מסע עם מטרה

המסע והשהייה בכל מקום בו האדם נמצא הם שליחות מאת ה' להאיר את המקום ואת בני ישראל הנמצאים בו

אלה מסעי בני ישראל

(מסעי לג, א)

שליח של מעלה להכניס אור במושבותיהם של בני ישראל

...ובודאי ידוע לכבוד תורתו תורת אדמו"ר הזקן¹ על פסוק² "מה' מצעדי גבר כווננו" וז"ל: כשיהודי בא למקום מסוים, הרי זה למטרת כוונה ועשיית מצוה, הן מצוה שבין אדם למקום והן מצוה שבין אדם לחבירו, יהודי הנו שליח של מעלה, השליח – היכן שהוא נמצא – הוא הכח של המשלח.

וכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א [מהור"צ נ"ע] כותב בא' ממכתביו: מצינו דעיקר חיבתו של הקב"ה לאברהם אע"ה הי' למען אשר יצוה – כפירושו 'יחבר' – את בניו ואת ביתו, היינו דכל גודל עבודתו בהנסינות אינו בערך לגבי הא דיצוה ויחבר אחרים, מה שיזכה אחרים.

(אגרות קודש ח"א עמ' קכ)

נמצא במקום הטוב ביותר

לכתבו שיכול להיות נמצא במקום יותר טוב וכו' – הפלא גדול, שהרי מקרא מלא

(1) ראה לוח 'היום יום' בתאריכים י' תמוז, י"ד חשוון.

(2) תהילים לג, כג.

דבר הכתוב "מה' מצעדי גבר כוננו, ודרכו יחפץ" (עיין בהיום יום בזה). וגם על פי פשוט זיכתה אותו ההשגחה העליונה בעבודת הקודש ד"להוציא יקר מזולל וכו'" שהוא יותר משיבה בשיבה של מעלה (ב"מ פה, א. ומה מקום טוב יותר מזה), והוא מראה כאילו אינו שבע רצון ח"ו מזה?!

(אגרות קודש ח"כ עמ' יט)

ההשגחה העליונה מסובבת להשפיע במקום בו נמצאים

...כל הענינים הם בהשגחה פרטית, וכשנודע לאיש הישראלי שיש מקום שיוכל להשפיע, עצם העובדה מורה שצריך להשפיע שם, ובפרט בהאמור שבקשו אותו עד"ז, ז.א. שהשייכות בזה חזקה עד כדי כך שאפילו הזולת ובעל בחירה מרגישה . . ואפילו אם אי אפשר לתת שם שיעורים תכופים וקבועים, בטח יש למצוא אופן של ביקור בתקופות ידועות פעם בשבועים ושלשה שבועות, וההרצאה אז תהי' מקפת וכללית באופן לתת חומר למחשבה ועיון עד לזמן בקורו השני, והעיקר לתת מקום לעמוד אתו בקישור בכתב או על ידי ביקורים אצלו, ובמילא תהי' בידו האפשרית להשפיע עליהם בהעיקר מעשה בפועל.

(אגרות קודש ח"ה עמ' לו-ז)

מקומך אל תנח - השפעה על הסביבה

קבלתי מכתבו . . בו כותב על דבר מצבו ושואל חוות דעתי, אם יסע עתה לאה"ק ת"ו על ידי משיח צדקנו.

והנה לדעתי כיון שנמצא במדינה [דרום אפריקה] אשר בזמן האחרון באו שם כמה אנשים יראי ד' נוסף על אלו שהיו דרים שם מקודם, וכיון שאין איש אתנו יודע על ברור הכוונה העליונה במה שנמצא הוא במקום פלוני כי רק "מד' מצעדי גבר כוננו", הרי יקיים בעצמו "מקומך אל תנח"³ וישפיע על סביבתו באופן המתאים לחזקם בתורה ומצוה ולחממם בחמימות יהודית ("או אנווארימען מיט אידישע ווארימקייט").

וה' יתברך יתן לו אריכות ימים ושנים טובות להאיר בסביבתו ובתוספת בנר מצוה ותורה אור ומאור שבתורה זוהי תורת החסידות דרכי' ומנהגי', ואפילו בשביל פעולה אחת טובה, הנה ידוע הכתוב בתניא פרק כ"ה אשר בעשיית מצוה איזה שתהי', הנה למעלה הוא ענין נצחי לעולם ועד, וידוע גם כן פתגם הבעש"ט מה ששמענו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר נשמה יורדת למטה ומלוכשת כמה

עשרות בשנים בגוף ישראל בכדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות או ברוחניות.

(אגרות קודש חכ"א עמ' קצו)

להמשיך בקישור באופן המתאים עם חבריו במקום הקודם

במענה על מכתבו . . . כבקשתו יזכירו אותו, בתו וזוגתו - שיחיו - כל אחד ואחד להמצטרך לו הן בגשמיות והן ברוחניות, ובטח יזכהו ה' יתברך ויצליחו לבשר טוב מהנעשה אתם.

ובודאי למותר לעוררו על פירוש החסידות במ"ש "מד' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", וכמבואר במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שנדפס בהתמים, שבמילא בכל מקום בואו והמצאו עליו לזכור שנשלח לשם מהשגחה עליונה, וסוף סוף צריך להאיר שם "נר מצוה תורה אור" ומאור שבתורה זוהי תורת החסידות, הדרכותי' ומנהגי'.

ועוד זאת אשר אפילו כשעוזב המקום וחוזר למקומו הקבוע, צריך להמשיך בקישור באופן המתאים עם חבריו במקום הקודם על מנת לחזק בהם ההתעוררות ועוד להגדילה מזמן לזמן. וכיון שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחם, בודאי ניתנו לו מקודם הכחות למלאות תפקידו העיקרי והכי נפשי האמור.

בברכה לבשורות טובות בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"ב עמ' קכב-ג)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

מעשה מרכבה

מחשבות והרהורים אודות עבודת הבירורים בנסיעה מהכא להתם
ובירור המקומות על ידי בני ישראל

אלה מסעי בני ישראל

(מסעי לג, א)

עיקר חפצם ומגמתם - עבודת הבירורים

...אנכי הנני כבר זה כשלשה שבועות בנאות דשא בילדערינגסהאף, אשר הממשלה
החדשה איוותה לשנות שמה בולדערע.

...אלה המה מחשבותי מיום ג' ח' תמוז בשעה השמינית לעת נטיית השמש אשר
ישבנו בני-ביתי ואני, בשתי מרכבות בעלי גוי' זרם ורוח [מכונית] - וסוס אין - לנסוע
צלחה אל בירת בולדערע, העומדת על חוף הים, ומחכה זה חמשה אלפים שש מאות
שמונים ושבעה שנים תשעה חדשים ושבעה ימים ותשע שעות עד אשר יבאו היהודים
הללו ויִחְיוּ אותה בדברי תפלה ודברי תורה.

היא מעופפת ואני חושב, היא מעופפת ואנכי מהרהר

כל הנבראים למיניהם כל אחד הוא בעל תכלית, ותכליתו הוא כשנכלל בהגבוה ממנו
או בהנעלה ממנו במעלה ומדריגה, הדומם לצומח, הצומח לחי, והחי למדבר, והמדבר
לכשהוא עובר את השם.

ובכן מה מאושרה היא האדמה אשר עלי' דורכים כפי רגלי אנשים, אשר הם האנשים
האלה נבחרו האלקים להאיר את מחשכי ארץ באור תורה, בנועם מדות טובות.

הגוי' המעופפת רצה על רצפת חלוקי אבנים וגלגלי' עטופים בחדולי גומי עבה ביותר, אשר קולה לא ישמע, ומרוצתה נותנת עוז והדר להיושב בה להתהדר לפני הבריות הרוחשים על עגלות סוס, או רוכבי אופנים, ומה גם על ההולכים ברגל.

...היא מעופפת ואני חושב, היא מעופפת ואנכי מהרהר, מהרהר הנני בנסיעתי זו וממנה משתלשל עוד הרהורים, נוסע הנני כעת מריגא לבולדערע, ונזכר הנני על נסיעתי מ[רחוב] מאחאוואיע [שבעיר לנינגרד] ל[בית המאסר ב]שפאלערנא. גם אז נסעתי במרכבה של זרם ורוח – ואיש אין – מה בין נסיעה זו להנסיעה ההיא.

היא מעופפת ואנכי חושב, חושב ומהרהר, כבר הנני אחורי הגבול, הנני רואה בעיני בהקיץ ולא בחלום, את אחיי ורעי, מבקר הנני אותם כמו שהם חיים במקומותיהם, רגע הנני בפטרבורג, רגע במאסקווא, רגע ברוסטוב בההאטעל, יושב בבית הנתיבות, ולבי תתכווץ, ורעד קר יעבור בכל עצמותי, ובתוך תוך נקודת נפשי רעיון יתלונן אף יקונן ריבונו של עולם מתי אזכה ואראה את פני אחי אלה, אשר אתם הנני בכל מקום שהם, ואליהם אכסוף.

ופתאום והמרכבה נעצרה, הנני בבולדערע – ובשעה טובה ומוצלחת באנו אל מחוז חפצנו.

הבריאה איננה לשם לאוטטעס

נכנס הנני אל מעון החדש, בית עצים אשר בנהו אחד הערלים בלי שום כוונה של קדושה ורק בשביל קבלת פרס של לאוטטעס – היא שם המטבע של מדינת לטביא, ולשון נופל על לשון, ושורת השכל הבריא מחייב אשר במדינת לטביא המטבע שלה נקראים לאוטטעס על שם לטביא.

גם מה לי ולהבדיל למחשבתו של הערל הבונה בתים לשם לאוטטעס, אנכי והבנין יודעים סוד הבריאה אשר איננה לשם לאוטטעס. ובכן רגעים אחדים נחתי מעמל הדרך גם שאפתי מעט אויר זך, וריח טוב הנודף מעצי הבושם אשר בחצר ואקחה אל מלאכותי לברר בירורים לעשות כלים לאלקות, ואתפלל תפלת ערבית.

עקרת הבית רעייתי הכבודה ת' בתמימת לב בנוסח כבוד אבי' האיש אמת שי' באמת לאמיתו לא כוונה כוונות יתירות והביאה אתה עמה סעודת הלילה ונברך ונאכל, ונברך ונקרא ק"ש ונלכה לנוח...

השחר וזמרה של בעלי השיר ועקיצה – "קאמארן", וחבריהם בעלי הכנף וזמר נעימה הקיצוני, והדרת הטבע אשר חנן האלקים לבולדערע הלהיבה את לבבי לזכור ימי קדם, ימי האור, אשר כמו חי נצב לנגד עיני, אמירת ברכת השחר של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע...

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

"אל תנח ידיך" מאחריות עבודת הקודש!

בנוגע לזולת הוא "מחמיר" ובנוגע לעצמו נוקט בשיטת בית הלל / "אינו רוצה
לברוא מלאכים בעלי מום!..." / "דרך עבודת ה' הנכונה / גם כאשר מרגיש חלישות
- אין לנטוש האחריות / אפילו ש"מעל" בתפקידו - "אל תנח ידיך" בשאר עבודת
הקודש

**בבבב, יש שני קצוות בעבודה, ויש כאלה ששני הקצוות מתבטאים אצלם בחילוק
שבין עבודת עצמו לעבודת הזולת...**

כאשר מדברים עמו בנוגע לעבודת הזולת - אזי אין קץ לתביעות ודרישות שמעמיד
בפני הזולת, באמרו:

הן אמת שיש כמה וכמה עניני לימוד זכות עליו, וקיום התורה ומצוותי' עולה בידו
בקושי, בגלל שישנם עניינים המעלימים ומסתירים, נוסף על כללות העלם והסתור שבזמן
הגלות, במעמד ומצב של "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים".

וכידוע שיש ב' סוגים בקושי הגלות: ישנו קושי הגלות אצל אלו שנמצאים במעמד
ומצב ד"ארץ מצרים", ששם ישנו קושי השעבוד בעבודת פרך כו' בגשמיות; וישנו
קושי הגלות אצל אלו שנמצאים במעמד ומצב ד"ארץ אשור", (כדאיתא בגמרא במסכת
סנהדרין שהבטיחו לבני"י שמביאים אותם "אל ארץ כארצכם", "ארץ זבת חלב ודבש")
וקושי הגלות מתבטא בכך שנעשים מוטבעים ושקועים ("מיוערט פאָרטרונקען און
פאָרזונקען") בעניני העולם.

אבל אעפ"כ - טוען הוא על חבריו - כיון שיש לו נפש אלקית שהיא "חלק אלקה
ממעל ממש", והקב"ה נתן לו כוחות שיוכל למלא את העבודה הנדרשת ממנו, כמארז"ל
"לפום גמלא שיחנא" - עליו להתייגע יותר, ולהתייגע "עד דכדוכה של נפש" ו"עד
מיצוי הנפש", ועד ש"יהרג ואל יעבור", וימלא את שליחותו דוקא בעבודה ושליחות

בחלק העולם שניתן לו; אלא אם כן, התורה תשלח שליח מלמעלה לומר לו שאין זה החלק השייך אליו – וכתביעת בית שמאי: "לא יגרש כו" (עצמו מן עבודת השי"ת, וכמשל הנשמה ("איש") בגוף ("אשה")) אא"כ מצא בה ערוות דבר", שרק אז מותר לו "לגרש עצמו" מן העבודה.

הוא לא רוצה לברוא מלאכים בעלי מום!...

אבל כאשר מדברים עמו אודותיו, מה המעמד ומצב שד"ר ("וואָס טוט זיך עפעס מיט דיר אַליין"), ומהי פּעוּלַתְךָ בעניני תורה ומצוות, אזי אומר:

בנוגע ללימוד התורה טוען הוא: הרי ציוותה עליו תורה שבע"פ ש"למוד במקום שלבו חפץ", וכיון שלעת עתה אין לבו חפץ עדיין, אזי מתיירא לעבור על הציווי דתורה שבע"פ ולכן אינו לומד...

ובנוגע לקיום מצוות טוען הוא: מבואר בתורת החסידות שרצונו של הקב"ה שקיום המצוה יהי' באופן ד"כל עצמותי תאמרנה", א"כ כאשר יבין בשכלו שצריך לקיים המצוה, וירגיש בכל לבו רגש של תענוג ו"חן" בהמצוה, ועד שכל כח התענוג שלו יהי' מונח בהמצוה – אזי ידע שזוהי העבודה שלו.

אבל כיון שאינו יכול לפעול שקיום המצוה יהי' חדור בחב"ד שבמוח, בחג"ת שבלב, ועד לכח הרצון והתענוג בשלימותם – אין לו לעסוק בעבודה זו.

וממשיך הוא לטעון, שע"י עבודתו במצבו שלו הרי יברא מלאך בעל-מום ("אָ קאַליקער מלאך").

ובהקדם המובא בשם הרה"צ ר' זושא מאַניפּאָלי, ש"ע"י כל מצוה שאיש מישראל עושה בורא מלאך אחד (כדאיתא במשנה), והמלאך יש לו גוף ונפש. . נפש המלאך נברא מכוונת המצוה ברעותא דלבא, וגוף המלאך נברא מעשיית המצוה בפועל ממש", כך, שיכולה להיות מציאות ש"שנשאר המלאך בלא נפש".

וכיון שכן, טוען הוא, אין להכריח אותו לברוא מלאכים בעלי-מום, שאח"כ יצטרכו לאשפזם במוסד מיוחד כדי לרפאותם. . – אין רצונו להרבות בעלי-מומים בעולם!...

ורק כאשר יעבוד עם עצמו עד שיבוא לשלימות בכל עניניו, כך, שע"י עבודתו יוכל להברא מלאך שלם בתכלית – אזי יגש ("ער וועט צוטרעטן") לעבודה בתורה ומצוות!

וכתביעת ר' עקיבא – שכדי שתהי' שייכות בין הנשמה להגוף (פנימיות ענין 'בין איש לאשתו'), בין האדם העובד לעבודתו, לא מספיק שאין בה "ערוות דבר", ולא מספיק שהיא אשה כשרה שעושה רצון בעלה (שלילת ההנהגה ד"הקדיחה תבשילו"), אלא יש צורך גם בעניין ה"חן"; אבל כאשר חסר אצלו בענין התענוג או בענין הרצון או באחד

משאר כחות הנפש – אזי כל הענין אינו שייך אליו.

ובינתיים – מתעסק בעניני ה"ביזנעס", ואח"כ קורא את ה"עיתון" ועוסק בכל שאר הענינים בהיתר, ולפעמים הוא גם חוצה את הגבול בשביל ענינים אלו. . אבל אין מי שיתפוס אותו – טוען הוא – כיון ש"אני ישנה בגלותא"...

וכאשר יגיע הזמן דביאת המשיח, ויקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" – אזי יבוא גם הוא להתגייס ("ער וועט זיך אויך צושטעלן צום דרעפט"), ויאמר: הנני! הנני מסכים וגם אעשה את עבודתי!...

דרך העבודה האמיתית

ובכן, ב' קצוות הנ"ל אינם מתאימים לדרך העבודה:

שיטת ב"ש – שייכת ליחידי סגולה, שמהם יכולים לדרוש ההנהגה ד"חסידים" באופן ש"יהרג ואל יעבור" על כל המצוות שבתורה, כמו מזוזה, אתרוג ולולב.

צדיקים גמורים שכל עבודתם היא בשלימות, הנה כאשר חסר אצלם בענין אחד אפילו בדקות "כחוט השערה", אזי מענישים אותם בעונש היותר גדול – ע"ד סיפור הגמרא במסכת כתובות אודות בתו של נקדימון בן גוריון, שאע"פ שנתן צדקה בריבוי, הרי "כדבעי לי" למיעבד לא עבד", שריבוי הצדקה לא ה' לפי ערך העושר שלו, ולכן ה' עונש חמור ביותר – כיון שמצד מעלתם ומדרגתם נדרש מהם שכל עניניהם יהיו בשלימות היותר נעלית, כולל גם ענין ה"חן".

אבל כאשר מדובר אודות אנשים כערכנו – אזי ההלכה היא לא כשיטת בית שמאי ולא כשיטת רבי עקיבא, אלא כשיטת בית הלל דוקא.

ובכן: מי שחפץ שתהי' ההנהגה כשיטת ב"ש – הרי זה דוקא בנוגע לעצמו; ואילו בנוגע להאשמת הזולת – יתנהג כשיטת ר"ע! ולא להיפך – לדרוש ולתבוע מהזולת, וללטף את עצמו ולהביע יישר-כח לעצמו על שנמנע מעניני עבודה כל זמן שלא הגיע לתכלית השלימות!...

וזהו כללות ההוראה מדברי המשנה בסיום מסכת גיטין בעבודת כל אחד ואחד:

צריך לידע שבמקום שההשגחה העליונה העמידה אותו, ובענין שיש לו כשרון בו, צריך הוא להתעסק ככל יכולתו. וכל זמן שאין ידיעה ברורה שלא זו היא עבודתו, אין לו רשות להשתמט ממנה – כשיטת ב"ש, או עכ"פ באופן ש"לא ימהר לשלח כו".

כל אחד צריך לעסוק בעבודתו – בשליחות דהקב"ה להפצת המעיינות או בכל ענין של חיזוק היהדות והרחבתה והפצתה – "עד מיצוי הנפש"!

אף באשר "הקדיח תבשילו" אין להשתמט!

יתכן ש"לא תמצא חן בעיניו", היינו, שאין לו "געשמאק" בעבודה זו; ויתכן אפילו ש"הקדיחה תבשילו", היינו, שנראה לו שלא זו בלבד שאינו פועל בהענין שעובד בו, אלא אדרבה ("עס גייט קאפויער") - העניין פועל בו חסרון. אשר צריך לוותר על הענינים שלו, אפילו עניני קדושה, צריך לוותר על שיעור בתורה או על הידור בקיום המצוות, שהרי העוסק בצרכי ציבור פטור מלימוד התורה; אבל אעפ"כ, כיון שנמצא בעיצומה של ההתעסקות בעבודה זו וענין זה בשליחותו של הקב"ה, עליו לדעת שבודאי נתנו לו את הכחות הדרושים לכך, שהרי "לפום גמלא שיחנא".

ואילו ה"קונץ" לברוח ולומר אני את נפשי הצלתי - הרי נוסף לכך שהנהגה זו היא היפך דרך התורה "שכל ישראל ערבים זה בזה", רואים בפרט בזמן האחרון שגם לא מצליחים לפעול הענין ד"את נפשי הצלתי", כי, ברור הדבר שכאשר אינו מקיים את שליחותו, שאז מועל בשליחותו, הרי לא יתכן ש"יהא חוטא נשכר", היינו שיתוסף אצלו בעניני תומ"צ, על חשבון העובדה שאינו עושה מה שצריך לעשות בשביל הזולת, בשביל הסביבה, או בשביל המוסד שבו העמידה אותו ההשגחה העליונה.

ולאידך גיסא - אם רק ירצה באמת למלא את שליחותו, ולא יתפעל מכל הקשיים כו' - הנה ברובא דרובא מתברר שאין זה אלא נסיון:

בענין הנסיון - "כי מנסה ה' אלקיכם אתכם" - מבואר בחסידות ש"מנסה" הוא גם מלשון "ארים נסי", "כמו הנס על ההרים", היינו, שכאשר עומד בנסיון אזי מתעלה במדריגתו בעילוי שלא בערך, בדוגמת בעל-תשובה שהיו אצלו ענינים הפכיים, ענינים של העלמות והסתרים.

ואילו הנסיון עצמו - אינו אלא פיתויי היצר. וע"ד שמצינו בנסיון העקידה, שהשטן העמיד לפני אברהם אבינו נהר גדול כדי למנוע אותו מקיום מצות הבורא, וכאשר אברהם לא התפעל והמשיך בדרכו, אזי נתבטל הנהר והי' יכול לקיים רצון הקב"ה.

אבל, בשביל זה יש צורך לקפוץ לתוך הים. . ואז רואים שלאמיתתו של דבר הרי זה "בתוך הים ביבשה", כי, הולך הוא בשליחותו של הקב"ה, מלכו של עולם ובעה"ב על העולם, וכיון שהוא שלוחו, הרי שלוחו של אדם כמותו!

וכאשר ילך למלא שליחותו מתוך החלטה זו - אזי לא זו בלבד שלא יהי' זקוק למיצוי הנפש, אלא אדרבה - שיהי' לו רוב טוב, וכמו בנוגע לפעולתו של המזבח ש"מזיח ומזין", שלא זו בלבד שבטלות כל הגזירות, אלא עוד זאת, שנותנים לו מזונותיו באופן ש"כל הנותן בעין יפה נותן", כדי שיוכל למלא את עבודתו ושליחותו בכל עניניו ובחלקו בעולם באופן ש"בכל דרכיך דעהו".

ואז רואים שהוא - כלפי נשמתו - "אשת בריתך":

גם אם בתחילה הי' מעמד ומצב ד"השוכן אתם בתוך טומאותם", בכחו וביכלתו של כל אחד ואחד מישראל – מבלי הבט על מעמדו ומצבו בעבר – להעמיד את עצמו בקרן היפה ולהיות "מקדש" לו ית'.

(כ' מנחם-אב תשי"ט)

גם אם מעל בתפקידו – "אל תנח ידיך" –

אמנם, ישנו סדר נוסף בענין זה:

אם מאיזו סיבה שתהי' הי' ענין של גירושין – הנה "מאי דעבד עבד", היינו, שגם ענין הגירושין הוא דין בתורה.

ולכן, אין לו ליפול ברוחו, ולחשוב, שכיון ששלחו אותו בשליחות מסוימת, ולא הצליח למלא אותה, ועד שנתגרש הימנה, הרי זה סימן שאינו שייך גם לענינים אחרים, וכיון שהמצב כבר אבוד ("ס'איז סיי-ווי פֿאַרפֿאַלן"), יכול הוא לעשות "מה שלבו חפץ", שהרי נמצא ב"מקום שאין מכירין אותו", היינו, שכבר לא ניכר שהוא יהודי;

אלא, גם לאחר שהי' ענין של גירושין – אומרים לו: "לא טוב היות האדם לבדו", ולכן צריכה להיות הנהגתו באופן שגם "לערב אל תנח ידיך" – לרתום את עצמו מחדש לעבודת השם, ובאופן ד"כמאן דבעי לי' למיעבד", לנצל את כל כחותיו, מכח ההליכה שברגל עד לכח התענוג והרצון שלמעלה מהמוח שבראש;

ואז הנה לא זו בלבד שמצליח במילוי עבודתו החדשה, אלא עוד זאת, שמתכפר לו גם מה שמעל בשליחותו הראשונה.

וע"ד סיפור הגמרא "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא וכולם מתו והי' העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם", חמשה תלמידים, "והם הם העמידו תורה", והיינו, שאע"פ שלא הצליח עם כ"ד אלף תלמידים – הצליח ופעל עם חמשה תלמידים!

ועאכ"כ בנוגע לאנשים כערכנו – שגם כאשר מנסים פעם ופעמיים כ"ד אלף פנמים, ולא מצליחים, ח"ו, הנה "לערב" צריכים להוסיף ולנסות עוד הפעם, ויכול להיות שע"ז ייסדו עולם שלם, לדורי דורות, עד סוף כל הדורות.

וזהו ההוראה מסיפור הגמרא אודות ר"ע ותלמידיו, ששמץ מנהו שייך בנוגע לכאו"א מישראל – שמבלי הבט על מה שאירע בעבר, יכולים להעמיד בנין שלם, מן המסד עד הטפחות, שתהי' שלימות עשר הכחות הפנימיים, יחד עם הכחות המקיפים, ועד לענין ה"חן" שלמעלה – "אנן

והביאור בזה:

מצד "פושעים" יכול אמנם להיות ענין של גירושין ח"ו, כיון ש"מצא בה ערות דבר" (ככל פרטי הדרגות שבדבר); אבל, ישנה פעולתו של המזבח ש"מזיח ומזין מחבב מכפר",

- כפי שמצינו בזמן בית שני, שאע"פ שחסרו בו ה' דברים, ולא היתה השראת השכינה בשלימותה, מ"מ, היתה בו עבודת המזבח בשלימותה, כולל גם פעולת השראת השכינה שבאה לידי ביטוי באש שלמעלה שהיתה נמשכת ע"י האש שבאה מן ההדיוט,

ועד"ז גם בזמן הגלות, ישנו המזבח בביהמ"ק של מעלה, ואל"י עומד ומקריב עליו שני תמידין בכל יום (כדאיתא במדרשים והובא בעשרה מאמרות) -

היינו, שגם במעמד ומצב ד"בתוך טומאותם", ישנה פעולת המזבח שמזיח גזירות, ומזין כל אחד לפי רצונו ותאוותו, ומחבב את ישראל אל אביהם, ועד שמכפר על כל עוונותיהם,

ולכן, אומר הקב"ה לנביא לומר לבנ"י: אע"פ ש"בפשעים שולחה אמכם", מ"מ, "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי"?! . . ולאמיתו של דבר - "היא חברתך ואשת בריתך".

(כ' מנחם אב תשי"ט)

בחביבותא תליא מילתא". ועד שע"י כללות עבודתם של ישראל - ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד - ממשכים הגילוי "ה' אחד ושמו אחד" בעולם למטה.

(כ' מנחם אב תשי"ט)

מצד המזבח - אין שייך גירושין!

בסיום מסכת גיטין מובא הפסוק - "ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר . . היא חברתך ואשת בריתך":

ובהקדם דברי הגמרא בנוגע לענין הגלות, שדומה לגירושין - שאז טוענים בנ"י "נהי' כגוים כמשפחות הארצות גו'", באמרם: "עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום" ("ומאחר שמכרנו הקב"ה לנבוכדנצר וגרשנו מעליו, יש לו עלינו כלום"), אמר לו הקב"ה לנביא, לך אמור להן, אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונותיכם נמכרתם ובפשעיכם שולחה אמכם".

ולכאורה הרי זו סתירה מרישא לסיפא: בתחלת הפסוק נאמר "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי", היינו, שאין זה ענין של גירושין; ואילו בסיום הפסוק נאמר "ובפשעים שולחה אמכם", שזהו ענין של גירושין ע"י "ספר כריתות"?!